

Tűzvédelem a börtönökben

1999. november 24-én délelőtt 10 órakor tűz keletkezett a Márianosztrai Fegyház és Börtön letéti raktárában. A tűz következtében személyi sérülés nem történt, azonban az anyagi kár több mint 43 millió forintot tett ki! Ez a tüzeset több kérdést vethet fel. Milyen gyakran számíthatunk hasonló esetekre intézeteink valamelyikében? Milyen a hazai börtönök tűzvédelmi helyzete? Hogyan biztosítható megnyugtatóan ez a nagyon fontos, az intézetek biztonságát befolyásoló kérdés? Milyen feladatai vannak a büntetés-végrehajtás irányító szerveinek, az intézeteknek, az intézményeknek, a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezeteknek a tűzvédelem területén?

A márianosztraihoz hasonló esetek megelőzése érdekében a börtönök biztonságának szerves részét kell, hogy képezze a tűzvédelem, amely jogszabályi megközelítésben a tüzmelegítést, a tűzoltást és a tűzvizsgálatot jelenti. A három közül alapvető feladatnak a tüzmelegítést kell tekintenünk. Ez a tüzek keletkezésének megelőzésére, továbbterjedésének megakadályozására, illetőleg a tűzoltás alapvető feltételeinek biztosítására vonatkozó, a létesítés és a használat során megtartandó tűzvédelmi jogszabályok, szabványok, műszaki követelmények, hatósági előírások rendszere, és az azok érvényesítésére irányuló tevékenység¹. Mindezek érvényesítése a büntetés-végrehajtás területén összehasonlíthatatlanul nehezebb feladat, mint az élet bármely más területén. A teljes tűzvédelmi biztonság megteremtése rendkívül összetett kérdés, sokrétű tevékenységet, a feladatban részt vevők összehangolt munkáját követeli. A feladat megoldását nehezítik az alábbi körülmények. A börtön viszonyok eltérnek az élet más területeitől. Ennek ellenére a büntetés-végrehajtásra is az általános tűzvédelmi szabályozás vonatkozik, ellentétben például, a Magyar Honvédség létesítményeitől, illetőleg a bányák föld alatti részeinek minősülő területeitől, amelyeket a tűzvédelmi törvény kivesz az általános szabályozás alól. A börtönökben a fogvatartottak együttműködési készsége sem azonos a polgári munkahelyeken foglalkoztatott munkavállalókéval. Az őrszemélyzet sokrétű feladatai között nincs teljes lehetőség a tűzvédelemről történő folyamatos gondoskodásra. A tűzvédelmi felszerelések, tűzoltó készülékek csak az őrszemélyzet kezelésében lehetnek, mivel a fogvatartottak más célra is használnák, esetleg szándékosan megrongálnák azokat.

A nehézségek ellenére a tények azt mutatják, hogy a büntetés-végrehajtás területén – figyelemmel arra, hogy milyen ritkák a börtönökben a tüzesetek – a tűzvédelem kérdése megfelelően megoldható. A siker elsősorban a büntetés-végrehajtás

¹ A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 4. § c. pontja.

személyi állománya szakszerű és lelkiismeretes munkájának, és a megfelelő szabályozásnak köszönhető. A tűzvédelmi szabályozás Magyarországon az 1996-97-es években került teljes mértékben felújításra, annak érdekében, hogy a jelenlegi társadalmi-gazdasági viszonyoknak megfelelően szabályozzák ezt a társadalmilag is nagyon fontos kérdést. A téma kapcsán az intézmények tűzvédelmének kérdései között mindenek előtt az általános és a börtönök tűzvédelmére vonatkozó speciális tűzvédelmi szabályozást kell áttekintenünk.

Az általános és a börtönökre vonatkozó tűzvédelmi szabályozás, a tűzvédelem szervezeti és személyi kérdései

A tűzvédelmi használati szabályokra, a tűzoltó eszközök, berendezések, felszerelések biztosítására, valamint a tűzvédelmi felvilágosító tevékenységre vonatkozó általános- és a büntetés-végrehajtásra vonatkozó külön rendelkezések pontosan meghatározzák az ezzel kapcsolatos feladatokat. Az alapvető szabályozást a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról az 1996. évi XXXI. törvény határozza meg, amely a gazdálkodó szervezetek részére előírja, hogy a gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyeknek, jogi személyeknek, a jogi és magánszemélyek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteinek a létesítmények, az építmények, a technológiai rendszerek megvalósításával, üzemeltetésével, fejlesztésével összhangban gondoskodniuk kell a jogszabályokban és kötelezően alkalmazandó szabványokban, meghatározott tűzvédelmi követelmények megtartásáról, valamint a tevékenységi körükkel kapcsolatos veszélyhelyzetek megelőzésének és elhárításának feltételeiről. Ez a rendelkezés kötelezi a büntetés-végrehajtási intézmények vezetőit is, hogy a működés során gondoskodjanak a tűzvédelmi követelmények, előírások megtartásáról.

A gazdálkodó szervezetek, börtönök az előzőekben foglaltak végrehajtása érdekében kötelesek

a) a közvetlen tűzvédelmüket szolgáló – jogszabályban, kötelezően alkalmazandó szabványban, hatósági határozatban előírt – tűzvédelmi berendezést, készüléket, felszerelést, technikai eszközt állandóan üzemképes állapotban tartani, időszaki ellenőrzésükről, valamint az oltóvíz és egyéb oltóanyagok biztosításáról gondoskodni;

b) a tűzoltóság részére a tűz oltására, a műszaki mentésre szolgáló felkészítést érdekében – előzetes egyeztetés alapján – a helyszíni gyakorlatok megtartását lehetővé tenni, és abban közreműködni. A börtönökben természetesen ezt a rendelkezést, a fogvatartottakra vonatkozó szabályok megtartása mellett kell alkalmazni;

c) a tevékenységi körükkel kapcsolatos tüzesetek megelőzésének és oltásának, valamint a műszaki mentésnek jogszabályokban és kötelezően alkalmazandó szabványokban meghatározott feltételeit biztosítani;

d) biztosítani a tűzvédelmi ellenőrzés lehetőségét.²

2 A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 18. § (1), (2) bekezdés.

A törvény a fenti általános kötelezettségeken kívül további rendelkezéseket is meghatároz. A gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyeknek, a jogi személyeknek, a jogi és a magánszemélyek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteinek, ha a munkavégzésben részt vevő családtagokkal együtt ötnél több munkavállalót foglalkoztatnak, vagy ha ötvennél több személy befogadására alkalmas létesítményt működtetnek, illetve a fokozottan tűz- és robbanásveszélyes besorolás esetén és a kereskedelmi szálláshelyeken tűzvédelmi szabályzatot kell készíteniük. Ez kötelezettség nyilvánvalóan a börtönökre is vonatkozik, de annak tartalmi követelményei speciálisak.

Az előző bekezdésben felsoroltak kötelesek gondoskodni arról, hogy munkavállalóik (a munkavégzésben részt vevő családtagjaik) a jogszabályokban, kötelezően alkalmazandó szabványokban foglalt előírások szerint végezzék a tevékenységüket, illetőleg a létesítmény, építmény, helyiség igénybe vevői a tűzvédelmi szabályzatban foglaltakat megismerjék és megtartsák.³

A gazdálkodó szervezetek sokszor folytatnak olyan tűzveszélyes tevékenységet, amely mind a munkáltatóra, mind a munkavállalóra komoly fenyegetettséget jelenthet. Ezért a törvény előírja, hogy a gazdálkodó tevékenységet folytató magánszemélyeknek, jogi személyeknek, a jogi és magánszemélyek jogi személyiséggel nem rendelkező szervezeteinek a fokozottan tűz- és robbanásveszélyes, a tűz- és robbanásveszélyes, valamint a tűzveszélyes tűzveszélyességi osztályba tartozó létesítményekben megfelelő szervezettel, tűzvédelmi szakképesítéssel rendelkező személlyel, illetőleg szolgáltatás igénybevételével kell gondoskodniuk a tűzvédelem biztosításáról.⁴ A börtönökben is rendkívül fontos szerepük van a tűzvédelmi feladatok végzésére létrehozott szervezeteknek, illetőleg az ezzel megbízott személyeknek, valamint azokban az intézményekben, ahol ezt megszervezték, a létesítményi tűzoltóságnak.

A gazdálkodó szervezeteknek alapvető érdekük, hogy a munkavégzés során bekövetkező bármely rendkívüli eseményt (tűz, robbanás), a tűzoltóságok a legkorábbi időn belül, a leghatékonyabban és a legkevesebb járulékos kárt okozva felszámolják. Ezért az ilyen tevékenységet folytatóknak minden, a tűzvédelemmel kapcsolatos változást be kell jelenteni, illetőleg a tűzveszélyes eszközökkel, technológiával kapcsolatos valamennyi ismeretet biztosítani kell. Ennek érdekében a törvény kötelezi a gazdálkodó szervezeteket, hogy a tűzvédelmi helyzetre kiható olyan tevékenységet, amely a létesítmény, az épület, az építmény, a helyiség vagy a szabadterület tűzveszélyességi osztályba sorolásának megváltoztatását teszi szükségessé, annak megkezdése előtt legalább tizenöt nappal a kezdeményező, az illetékes hivatásos önkormányzati tűzoltóságnál – az új tűzveszélyességi osztályba sorolásra vonatkozó javaslat megküldésével – köteles bejelenteni. Minden új tűz-

3 A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 19. § (1), (2) bekezdés.

4 A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 19. § (3) bekezdés.

vagy robbanásveszéllyel járó készülék, gép, berendezés, technológia, anyag bevezetése, illetőleg alkalmazása előtt elsődlegesen a gyártó, amennyiben az nem gondoskodott arról, akkor a forgalomba hozó köteles a tűzvédelmi rendelkezések megállapítása céljából szükséges vizsgálatokat elvégezni, illetve elvégeztetni.⁵

A fenti általános törvényi rendelkezések a büntetés-végrehajtási intézményekre, mint gazdálkodó szervezetekre is, kötelezőek. Tekintettel arra, hogy az egységes büntetés-végrehajtás szervezetén belül különböző egységek helyezkednek el és ezek feladatai eltérőek, az általános tűzvédelmi rendelkezések érvényesítéséről és egységes alkalmazásáról az igazságügy-miniszter – a belügyminiszterrel egyetértésben – rendelettel gondoskodott.⁶

A rendelet hatálya a büntetés-végrehajtás teljes területére, a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságára, a büntetés-végrehajtási intézetekre, intézményekre, valamint a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezetekre, a büntetés-végrehajtás személyi állományára és a fogva tartottakra terjed ki. Meghatározza a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának tűzvédelmi irányítással kapcsolatos hatáskörét és feladatait. Ezek különösen:

a) felügyeli, ellenőrzi és szakmailag irányítja a büntetés-végrehajtási szervek tűzvédelmi tevékenységét, vizsgálja a tűzvédelmi szervezetek működését, a tűz megelőzéssel, a tűz elleni védekezéssel és a tűzkárok elhárításával kapcsolatos munkát;

b) meghatározza a büntetés-végrehajtási szervekre vonatkozó különleges tűzvédelmi szabályokat, szakmai irányelveket, a tűzvédelmi feladatokat teljesítők szakképesítésének feltételeit;

c) ellenőrzi a büntetés-végrehajtási szervek tűzvédelemmel és a műszaki mentéssel összefüggő adatszolgáltatási, jelentési, beszámolási kötelezettségének teljesítését;

d) együttműködik a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóságával a feladatok hatékonyabb megoldása, a tűzvédelmi eszközök gazdaságosabb kihasználása érdekében;

e) biztosítja a tűzvédelmi előírások érvényesülését a beruházások előkészítése és megvalósítása során.

Az Országos Parancsnokságra háruló, tűzvédelemmel kapcsolatos központi irányító tevékenység, tekintettel a büntetés-végrehajtás jelentős szervezetére, személyi állományára és a fogvatartottakra, magas színvonalú szakmai tevékenység végzését igényli. Ezért az országos parancsnok a saját kinevezési jogkörébe tartozó országos tűzvédelmi vezető útján látja el ezt a feladatot, aki

a) felügyeli a büntetés-végrehajtási szervek tűzvédelmi szervezetét és a létesítmények tűzvédelmi helyzetét;

5 A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról szóló 1996. évi XXXI. törvény 20. § (1), (2) bekezdés.

6 14/1999. (X.22.) IM rendelet a tűzvédelem és a műszaki mentés különös szabályairól a büntetés-végrehajtási szervezetenél.

- b) figyelemmel kíséri a büntetés-végrehajtási szervek tűzvédelmi szabályzatának és tűzriadó tervének elkészítését, valamint szakmailag ellenőrzi azokat;
- c) szervezi és irányítja a tűzvédelmi oktatást, továbbképzést;
- d) ellenőrzi a büntetés-végrehajtási szervek tűzvédelmi tevékenységét, a személyi és az anyagi ellátást, a tűz megelőzést, a tűz elleni védekezést, a műszaki mentést;
- e) statisztikai nyilvántartást vezet, meghatározza a büntetés-végrehajtási szervek adatszolgáltatási és beszámolási kötelezettségével kapcsolatos feladatait;
- f) legalább évente beszámol és adatot szolgáltat a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának;
- g) intézkedéseket kezdeményez a tűzvédelemmel kapcsolatos hiányosságok megszüntetésére, a szükséges felelősségre vonásra;
- h) figyelemmel kíséri a beruházások előkészítését és a megvalósítás során a tűzvédelmi előírások érvényesülését.

A büntetés-végrehajtási intézmények tűzvédelméért annak vezetője felel. Ennek megfelelően tűzvédelmi feladatai a következők:

- a) kiadja az irányítása alá tartozó büntetés-végrehajtási szerv tűzvédelmi szabályzatát és tűzriadó tervét, ellenőrzi az abban foglaltak betartását;
- b) megteremti és fenntartja a tűzvédelmi szervezet működéséhez szükséges személyi, tárgyi és anyagi feltételeket;
- c) a tűzoltásnál és a műszaki mentésnél – a büntetés-végrehajtási szerv biztonságára vonatkozó előírásokra is figyelemmel – betartatja a tűzriadó tervben foglaltakat;
- d) tűzvédelmi bizottságot, tűzvédelmi vezetőt, illetve tűzvédelmi előadót vagy tűzvédelmi megbízottat foglalkoztat az irányítása alatt álló büntetés-végrehajtási szervnél, azokban a létesítményekben, ahol létesítményi tűzoltóságot kell működtetni, azt létrehozza;
- e) intézkedik arról, hogy a foglalkoztatottak a tűzvédelmi szabályzat rájuk vonatkozó részét megismerjék és betartsák;
- f) intézkedik arról, hogy a foglalkoztatottakat a munkába állás előtt és azt követően – a tűzvédelmi szabályzatban meghatározott rendszerességgel – oktatásban részesítsék;
- g) a területileg illetékes hivatásos önkormányzati tűzoltóság vezetőjével egyeztetve – megállapodás szerinti időszakonként – együttműködési gyakorlatot szervez, illetve biztosítja annak megtartását.

A tűzvédelmi feladatok végrehajtása csak megfelelő szervezettel biztosítható, ezért a rendelet foglalkozik a büntetés-végrehajtási szerveknél megalakításra kerülő tűzvédelmi szervezetekkel. A büntetés-végrehajtási szerveknél tűzvédelmi bizottság, tűzvédelmi vezető, illetve előadó, tűzvédelmi megbízott és a létesítményi tűzoltóság látja el ezt a feladatot. A büntetés-végrehajtási szervek zárt jellegre tekintettel – ellentétben a polgári gazdálkodó szervezetekkel, ahol külső személy, vállalkozás is elláthat tűzvédelmi feladatokat – a tűzvédelmi szervezet tagjai, csak

a büntetés-végrehajtási szervek személyi állományából biztosíthatók. A különböző szintű szervezetek létrehozását az intézmények területén az ott foglalkoztatottak létszáma dönti el. Ennek értelmében:

Tűzvédelmi bizottságot kell létrehozni azoknál a büntetés-végrehajtási szerveknél, ahol a foglalkoztatottak létszáma meghaladja az 500 főt. A tűzvédelmi bizottság 3-5 főből álló, a büntetés-végrehajtási szerv vezetőjének a tűzvédelemmel kapcsolatosan véleményező, javaslattevő szerve.

Tűzvédelmi vezetőt kell alkalmazni azoknál a büntetés-végrehajtási szerveknél, ahol a foglalkoztatottak létszáma meghaladja a 200 főt és az adott létesítmény az „A”-„C” tűzveszélyességi osztályba került besorolásra, illetve azokban a „D” tűzveszélyességi osztályba sorolt létesítményeknél, ahol 1000 fő feletti a foglalkoztatottak létszáma.

Tűzvédelmi előadót kell foglalkoztatni azokban az „A”-„C” tűzveszélyességi osztályba besorolt büntetés-végrehajtási szerveknél, ahol a foglalkoztatottak létszáma nem éri el a 200 főt, illetve a 200 és 1000 fő közötti „D” tűzveszélyességi osztályba sorolt létesítményekben.

Azoknál a büntetés-végrehajtási szerveknél, ahol 200 fő alatti a foglalkoztatottak száma, a tűzveszélyességi osztályba való besorolástól függetlenül, önálló tűzvédelmi megbízottat kell alkalmazni.

A tűzvédelmi vezető, a tűzvédelmi előadó, valamint a tűzvédelmi megbízott a tűzvédelmi ügyekben a büntetés-végrehajtási szerv vezetőjének nevében jogosult eljárni.

A büntetés-végrehajtási szerv létesítményében, annak tűzveszélyessége és az ott dolgozók létszáma alapján, létesítményi tűzoltóságot kell működtetni a következőkre is figyelemmel:

a) a büntetés-végrehajtási intézet és a fogva tartottak foglalkoztatására létrehozott gazdasági társaság együttesen is létrehozhat létesítményi tűzoltóságot, amelyre a vonatkozó előírásokat az erről szóló megállapodásban kell rögzíteni;

b) a létesítményi tűzoltóság tűz megelőzési, tűzoltási és műszaki mentési tevékenységet, továbbá tűzvédelmi szolgáltatást nyújt;

c) a létesítményi tűzoltóságot úgy kell megszervezni és felszerelni, hogy az a Riasztási és Segítségnyújtási Terv alapján igénybe vehető hivatásos önkormányzati tűzoltósággal együtt, képes legyen a létesítményben várható legnagyobb veszélyhelyzet megszüntetésére.

A rendelet gondoskodik arról, hogy a büntetés-végrehajtás területén csak a megfelelő tűzvédelmi szakmai képzettséggel rendelkezők végezzenek munkát. Az országos tűzvédelmi vezetőnek felsőfokú tűzvédelmi és műszaki szakképesítéssel, a tűzvédelmi előadónak középfokú, a tűzvédelmi megbízottnak és a tűzvédelmi bizottság tagjának alapfokú tűzvédelmi képesítéssel kell rendelkeznie. A tűzvédelmi képesítésekkel kapcsolatos rendelkezéseket a vonatkozó belügyminiszteri rendelet⁷ határozza meg. A képzés az erre szakosodott oktatást szervező cégeknél biz-

7 32/2002. (XII.12.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak képzési követelményeiről és képzési rendszeréről.

tosítható, a vizsgáztatást – a szakképzettséget igazoló oklevél kiadását – csak a vonatkozó jogszabály⁸ által erre feljogosított vizsgaközpont, a BM Katasztrófavédelmi Oktatási Központ folytathatja le.

A rendelet az országos parancsnokot hatalmazta fel a végrehajtásra. Az országos parancsnok a végrehajtás érdekében intézkedést⁹ adott ki, amelyben meghatározta a büntetés-végrehajtási szerveknél a tűzvédelmi szabályzat és a tűzriadó terv tartalmi követelményeit; a létesítményi tűzoltóság kialakításának és működtetésének szabályait; a tüzeseti jelentés tartalmát; a tűzveszélyességi osztályba sorolás szabályait; az alkalmoszerű tűzveszélyes tevékenység engedélyezésének rendjét; a tűzvédelmi oktatás, a továbbképzés és az oktatási napló vezetésének szabályait; a tűzvédelmi szakvizsga rendjére és anyagára vonatkozó alapelveket, azok dokumentálásának, a tűzvédelmi ellenőrzési napló vezetésének-, a tűzoltó készülékek nyilvántartásának- és a tűzoltó vízforrások megfelelőségi felülvizsgálatának szabályait;

Az előzőekben ismertetett általános és a büntetés-végrehajtási intézményekre vonatkozó különös szabályozás minden tekintetben megfelelő alapot biztosít a színvonalas tűzvédelmi szakmai munkára. A büntetés-végrehajtási intézetek tűzbiztonságának lényegi kérdéseit a megfelelő szabályozás mellett

- a létesítés,
- a használat, és
- a tűzoltó eszközök berendezések és felszerelések biztosítása területén kell tovább erősíteni.

A létesítés tűzvédelmi szabályai

Az egyes épületek, építmények – köztük a börtönök – tűzbiztonságát már a létesítés is jelentősen befolyásolja. A hazai büntetés-végrehajtási épületállomány e tekintetben eléggé elavultnak tekinthető. Börtönépületeink jelenlegi állapotát a régmúlt időkig kell visszavezetnünk. A legrégebben létesített és jelenleg is használt börtönt – még a reformkorban – 1843-ban adták át. Ezután jelentős munka indult ezen a területen, ami különösen a szabadságharc leverését követően gyorsult fel, mivel a meglévő épületállomány nem biztosította az akkori növekvő szükségleteket. A nagyarányú letartóztatások miatt újabb börtönökre volt szükség. A sűrű ütemben megvalósított építéseknel a gyorsaság mellett az olcsóság volt a fő szempont. A szükségmegoldásoktól sem idegenkedtek az akkori hatóságok. Az 1854 és 1856 között megnyitott hat börtön közül eleve fegyintézeti célokra csak egyet, a nagyenyedit építették. A többi, úgynevezett egyetemes intézményből (kaszárnya, tébolyda, kollégium, kolostor stb.) alakították át. A kiegyezéskor a magyar börtönhálózat öt országos és 106 hatósági fogházat foglalt magába. A ki-

8 30/2003. (VII.11.) BM rendelet a belügyminiszter hatáskörébe tartozó szakképesítések megszerzésére irányuló szakmai vizsga szervezésére feljogosított intézményekről.

9 1-1/4/2000. (IKBv. Mell.1.) OP intézkedés a tűzvédelem és a műszaki mentés különös szabályairól a büntetés-végrehajtási szervezetnél

egyezőst követő gazdasági fellendülés ezen a téren is jelentős eredményeket hozott, így a század végére 9 országos fegyintézet, 65 törvényszéki és 315 járásbírósi fogház állt rendelkezésre,¹⁰ de ez korántsem jelentette, hogy minden tekintetben korszerű épületállomány jött volna létre. Az akkori építési előírások még nem mindenben vették figyelembe a tűzvédelmi szempontokat. Így a börtönök nem létesültek – többek között tűzvédelmi szempontból sem – a mai követelményeknek is elfogadható kivitelben. A két világháború közötti időszakban nem jutott elegendő pénz a fejlesztésekre, illetőleg az elcsatolások miatt – a lipótvári, az illavai és a nagyenyedi fegyintézetek elvesztése – még romlott a helyzet. A II. világháború utáni időszakban sem történt lényegi változás az épületállomány fejlesztése terén. Az újabb igényeket – hasonlóan a szabadságharc leverése utáni időszakhoz – más, általában polgári célokra alkalmatlan épületek átalakításával elégitették ki, figyelmen kívül hagyva a tűzbiztonság kérdését. A XX. században új börtön nem épült, így az intézményhálózat lényegében a XXI. században is a XIX. századot tükrözi. Természetesen a felújítások valamelyest javítottak a helyzeten, de jelentős változásokra csak hosszabb távon számíthatunk. Mindezek alapján megállapítható, hogy a büntetés-végrehajtási intézetek épületállományának jelentős része nem elégti a létesítés tűzvédelmére vonatkozó – jelenleg hatályos – jogszabályi rendelkezéseket.

A meglévő büntetés-végrehajtási épületek olyan átalakítását, amely teljes mértékben megfelel a jelenleg hatályos tűzvédelmi létesítési előírásoknak, nem célszerű és nem is kötelező végre hajtani. Nem célszerű, mert ez jelentős költséggel jár, ugyanakkor hatása nem lesz olyan, mintha új létesítményben alkalmaznák. Nem kötelező, mert a hatályos szabályozás értelmében a létesítésre vonatkozó tűzvédelmi rendelkezéseket csak az új létesítménynél, építménynél (börtönnél), valamint a meglévők átalakításakor vagy bővítésekor, rendeltetésének megváltoztatásakor az átalakítás, a bővítés, illetőleg a változtatás körében és mértékében kell alkalmazni.¹¹ A közelmúltban épített intézményeknél már érvényesültek a létesítésre vonatkozó tűzvédelmi rendelkezések, amint azok a jövőben felépítésre kerülőknél is érvényesítésre kerülnek. A létesítésre vonatkozó tűzvédelmi előírásokat az építésügyi hatóságok, a területileg illetékes hivatásos önkormányzati tűzoltó-parancsnokságok szakhatósági állásfoglalásainak figyelembe vételével érvényesítik. Ezek alapján biztosított, hogy a jövőben létesülő intézmények megfelelnek nemcsak a hazai, hanem az európai uniós előírásoknak is, mivel a tűzvédelmi szabályozás területén az uniós jogharmonizáció megtörtént. Összességében a büntetés-végrehajtási épületállomány nem mindenben felel meg a hatályos létesítési előírásoknak, ezért az intézményekben a megfelelő tűzvédelmi biztonságról a használati szabályok, a tűzoltó eszközök, berendezé-

10 A magyar rendvédelem története. Főszerkesztő Dr. Parádi József 64. oldal. A könyvet a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelmi Tudományos Társaság és a Rendőrtiszti Főiskola Magyar Rendvédelem-történeti Dokumentációs Központ közös alkotóközössége készítette.

11 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 3. § (2) bekezdés

sek, felszerelések biztosításával, a szükséges felvilágosító tevékenységgel kell gondoskodni.

A használat tűzvédelmi szabályai

A tűzvédelmi használati szabályok magukba foglalják mindazokat az előírásokat, amelyeket adott létesítmény biztonságos működtetése során alkalmazni kell. Alapvető rendelkezés, hogy az építményt, építményrészt (helyiséget, tűzszakaszt), a vegyes rendeltetésű épületet csak a használatbavételi (üzemeltetési, működési, telephely) engedélyben megállapított rendeltetésnek megfelelően szabad használni.¹² A börtönök tekintetében különösen fontos, hogy az előbb említett rendelkezés érvényesüljön, hiszen a fogvatartottakkal kapcsolatos bármilyen tevékenységet csak a tűzvédelmi követelményeknek megfelelő területen, szabadtéren, veszélyességi övezetben, helyiségben, tűzszakaszban, építményben szabad folytatni. Ha munkavégzés történik, annak helyén csak az ott folytatott folyamatos tevékenységhez szükséges anyagot és eszközt szabad tartani. A munkaterületen rak tározott, tárolt anyag, termék mennyisége nem haladhatja meg a vonatkozó műszaki követelményben megengedett tűzterhelési értéket.¹³ Különösen fontos, hogy a termelő tevékenységet folytató intézmények területén a helyiségekből, a szabadterekből, a gépekről, a berendezésekről, az eszközökről, készülékekről a tevékenység során keletkezett éghető anyagot, hulladékot folyamatosan, de legalább műszakonként, illetőleg a tevékenység befejezése után el kell távolítani. Éghető folyadékkal, zsírral szennyezett éghető hulladékot jól záró fedővel ellátott, nem éghető anyagú edényben kell gyűjteni, majd erre a célra kijelölt helyen kell tárolni. Az éghető folyadékok, gázok használata során gyakran kerülhetnek a foglalkoztatottak veszélybe. Ennek megelőzése érdekében az éghető folyadékot, éghető és égést tápláló gázt szállító csőrendszerrel és tárolóedénnyel, továbbá minden gépnél, berendezésnél és készüléknél az éghető folyadék csepegését, elfolyását, illetve a gáz szivárgását meg kell akadályozni. A szétfolyt, illetőleg kiszivárgott anyagot haladéktalanul fel kell itatni, a helyiséget ki kell szellőztetni, és a felitatott anyagot erre a célra kijelölt helyen kell tárolni. Az üzemszerűen csepegő éghető folyadékot nem éghető anyagú edénybe kell felfogni. A felfogó edényt szükség szerint, de legalább a műszak befejezésével ki kell üríteni, és az erre a célra kijelölt helyen kell tárolni.

Különleges szabályok vonatkoznak az olyan helyiségekre, amelyekben fokozottan tűz- és robbanásveszélyes (A), tűz- és robbanásveszélyes (B), illetőleg olajos-, zsíros anyagokkal folytatnak tevékenységet. Az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó folyadékot alkalmasszerűen csak szabadban vagy hatékonyan szellőztetett helyiségben szabad használni, ahol egyidejűleg gyújtóforrás nincs. Az

12 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 7. § (1) bekezdés.

13 2/2002. (I.23.) BM rendelet a tűzvédelem és a polgári védelem műszaki követelményeinek megállapításáról 5. számú melléklet I/5. fejezet.

„A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó építményben, helyiségben, veszélyességi övezetben olyan ruha, lábbeli és eszköz nem használható, amely gyújtási veszélyt jelenthet. Az „A”-„B” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben öltözőszekrényt nem szabad elhelyezni. Olajos, zsíros munkaruha, védőruha (ruhatár-rendszerű öltöző kivételével) csak fémszekrényben helyezhető el. A helyiség – szükség szerint az építmény, létesítmény – bejáratánál és a helyiségben, jól látható helyen a tűz- vagy robbanásveszélyre, valamint a vonatkozó előírásokra figyelmeztető és tiltó rendelkezéseket tartalmazó táblát vagy piktogramot kell elhelyezni.

A tüzesetek megelőzése érdekében nagyon fontos, hogy a munkahelyeken a tevékenység közben és annak befejezése után ellenőrizni kell a tűzvédelmi használati szabályok megtartását, és minden olyan szabálytalanságot meg kell, amely tüzet vagy robbanást okozhat. Ezt a szabályt a börtönökben legfőként a felügyeletet ellátó személyzetnek kell, különleges éberséggel végre hajtani.

A használatra vonatkozó általános szabályok mellett rendkívül fontos, hogy az egyes veszélyforrásokra külön is fokozott figyelmet fordítsanak a börtönök területén. A különös szabályokat is az általános rendelkezéseket tartalmazó jogszabály¹⁴ tartalmazza. Ezek között kiemelt figyelmet kell fordítani – a leggyakrabban tűz keletkezési okként szereplő – tűzveszélyes tevékenység végzésére, a nyílt láng használatára és a dohányzásra. Szezonális veszélyként a fűtés jelentheti a tűz keletkezésének gyakori forrását. A fűtésből eredő tüzesetek elhárítására a tüzelő- és fűtőberendezésekre, kéményekre, a hő- és füstelvezetésre vonatkozó szabályokat kell következetesen végrehajtani. Az általános, börtönökben végezhető tevékenységek során a világító- és villamos berendezések szabályos és biztonságos használatával kerülhetők el a tüzesetek. A márianosztrai tüzeset is villamos berendezéssel kapcsolatos problémára – egy fénycső armatúra kondenzátorának meghibásodása – volt visszavezethető. Ritka, de nem kizárt a villámcsapásból és a sztatikus feltöltődésből eredő tüzesetek lehetősége. Ezért mind a villamos¹⁵, mind a villámhárító¹⁶ berendezések jogszabály szerinti, időszakos felülvizsgálatát tűzvédelmi szempontból el kell végeztetni, és a tapasztalt hiányosságokat meg kell, szüntetni. A börtönökben folytatott termelő tevékenység során a gépi berendezések használatára, a szállításra és vontatásra, a raktározásra és tárolásra, valamint „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben, a szellőztetésre vonatkozó tűzvédelmi szabályok megtartásával biztosíthatjuk a tüzesetek megelőzését. A mezőgazdasági termelést is folytató intézményekben további tűzveszéllyel lehet számolni. Ezért a vonatkozó jogszabálynak a mezőgazdaságra¹⁷ vonatkozó rendelkezéseit kell alkal-

14 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 1. számú melléklet.

15 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 1. számú melléklet 39. § (7) bekezdés.

16 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 1. számú melléklet 40. § (3) bekezdés.

17 35/1996. (XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat 1. számú melléklet VIII. fejezet.

mazni az ott használt járművekre, az aratásra, a szérűre, a rostnövénytárolóra, a kazalozásra, a tarló- és a növényi hulladék égetésére, a mezőgazdasági erő- és munkagépekre és a termények szárítására.

Tűzoltó eszközök és oltóanyagok

A tűzbiztonság szerves részét képezi a tűzoltáshoz szükséges eszközök, oltóanyagok biztosítása. A jogszabályok erre vonatkozóan pontos követelményeket határoznak meg a tűzveszélyesség és a védendő terület (helyiség) figyelembe vételével. A tűzoltó eszközök esetében a kézi tűzoltó készülékek számára, a tűzoltóanyagok között az oltóvíz mennyiségére vonatkozóan vannak kötelezően előírt adatok. A büntetés-végrehajtás területén is az általános szabályoknak megfelelő, az alábbi mennyiségű tűzoltó készüléket kell biztosítani:

A létesítményekben legalább 1-1 db, az ott keletkező tűz oltására alkalmas – a vonatkozó jogszabályokban és műszaki követelményben foglalt előírásokat kielégítő – tűzoltó készüléket kell elhelyezni. Az egyes helyiségekre vonatkozóan

a) az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben, illetve veszélyességi övezetekben minden megkezdett 50 m² alapterület után 1 db;

b) a „C” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben, illetve veszélyességi övezetekben minden megkezdett 200 m² alapterület után, de legalább szintenként 1 db;

c) a „D” tűzveszélyességi osztályba tartozó helyiségekben, illetve veszélyességi övezetekben minden megkezdett 600 m² alapterület után, de legalább szintenként 1 db;

d) az „E” tűzveszélyességi osztályba tartozó építmények, illetve szabadterek területén szükség szerint kell ott keletkező tűz oltására alkalmas tűzoltó készüléket elhelyezni.

Ha jogszabály vagy műszaki követelmény másként nem rendelkezik, nem kell tűzoltó készüléket elhelyezni a lakás céljára szolgáló építményekben, és a hozzájuk tartozó szabad területeken, kivéve a lakóépületekben kialakított egyéb rendeltetésű (pl. kereskedelmi, iroda) helyiségeket, amelyek tekintetében – gazdálkodó, illetve rendeltetési egységenként – az előző bekezdésben foglaltakat kell alkalmazni. Jogszabály vagy műszaki követelmény, illetőleg a tűzvédelmi hatóság az előzőekben meghatározottakon túl további tűzoltó készülékek, illetőleg eszközök, felszerelések és anyagok elhelyezését is előírhatja. A tűzoltó technikai eszközt, felszerelést jól láthatóan, könnyen hozzáférhetően, a veszélyeztetett hely közelében kell elhelyezni, és állandóan használható, üzemképes állapotban kell tartani, a rendeltetésétől eltérő célra használni csak külön jogszabályban meghatározottak szerint szabad. A tűzoltó berendezést, készüléket, eszközt, felszerelést és anyagot jogszabály, illetve műszaki követelmény előírásai szerint, azok hiányában félévenként kell ellenőrizni. Ha a tűzoltó készülék, felszerelés előírt időszakos ellenőrzését nem hajtották végre, akkor az nem tekinthető üzemképesnek.

Tűzoltás céljára a településeken és a létesítményeknél, börtönöknél az ott keletkező tűz oltásához szükséges oltóvizet biztosítani kell. A szükséges oltóvíz mennyiségének meghatározásához a védendő területet (mértékadó tűzszakasz), az ott tárolt éghető anyagokat (tűzterhelés, mérőszáma MJ/m²) kell figyelembe venni. Ha a tűzterhelés

- a) legfeljebb 400 MJ/m², legalább egy órán,
- b) 400 MJ/m²-nél nagyobb, de legfeljebb 800 MJ/m², legalább másfél órán,
- c) 800 MJ/m² felett pedig legalább két órán keresztül kell folyamatosan biztosítani¹⁸.

Az oltóvíz biztosítására felhasználható a vízvezeték-hálózat (közmű), a technológiai víz (a gyártáshoz szükséges víz), az erre a célra épített műszaki létesítmény (víztározó, medence, tartály) és a nem időszakos felszíni vizek (patak, folyó), amelyek 500 méteren belül vannak. Időszakos vízszerzési lehetőség nem vehető oltóvízként figyelembe. A település és a létesítmény (intézet) közös vízellátási rendszere esetén a vízvezeték-hálózatot úgy kell méretezni, hogy az a településen a kommunális átlagos, a létesítményben pedig a technológiai víz mellett a meghatározott oltóvíz mennyiséget egyidejűleg biztosítsa. Település, illetve létesítmény létesítése vagy bővítése esetén az oltóvizet az egyes szakaszok használatbavételével egyidejűleg kell biztosítani. Az oltóvíz szomszédos létesítményeknél – megállapodás esetén – közösen is biztosítható. A vízszerzési helyet úgy kell kialakítani, hogy az tűzoltó gépjárművel mindenkor megközelíthető, az oltóvíz akadálytalanul kivehető legyen.

Az oltóvíz biztosítása a fővárosi, megyeszékhelyi büntetés-végrehajtási létesítményeknél a vezetékes hálózatból, a településeken kívüli létesítményekben bármely módon biztosítható. A szükséges mennyiséget vezetékes hálózat esetén megfelelő nyomással lehetséges biztosítani. Ezért az oltóvizet szállító vízvezeték-hálózatban a vízkivétel szempontjából legkedvezőtlenebb tűzcsapnál 200 mm²-es kiáramlási keresztmetszetenél:

- a) legalább 400 kPa (4 bar) kifolyási nyomást kell biztosítani az „A” és „B” tűzveszélyességi osztályba tartozó létesítményekben;
- b) legalább 300 kPa (3 bar) kifolyási nyomást kell biztosítani a „C” tűzveszélyességi osztályba tartozó létesítményekben;
- c) legalább 200 kPa (2 bar) kifolyási nyomást kell biztosítani:
 - a fali tűzcsapoknál, és
 - a „D” és „E” tűzveszélyességi osztályba tartozó nem mezőgazdasági létesítményekben.¹⁹

A tűzcsapok csak akkor szolgálják megfelelően az intézmények tűzbiztonságát, ha azok szerelvényei, elhelyezése, mennyisége, karbantartása megfelel a vonatko-

18 35/1996.(XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat. 1. számú melléklet 46. § (2) bekezdés.

19 35/1996.(XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat. 1. számú melléklet 48. § (1) bekezdés.

zó előírásoknak. A tűzcsapok, valamint szerelvényeik és tartozékaik feleljenek meg a vonatkozó műszaki követelményekben foglaltaknak. Telepítési helyüket a hivatásos önkormányzati tűzoltósággal egyeztetni kell. A létesítményben annyi tűzcsapot kell létesíteni, hogy az oltáshoz szükséges vízmennyiség egy időben kivethető legyen. A tűzcsapokat szerelvényel kell ellátni, azokat a védendő szabadteri éghető anyag tároló területétől, építménytől a megközelítési útvonalon mérten 100 m-nél távolabb és – a tűzcsapcsoportok kivételével – egymáshoz 5 m-nél közelebb elhelyezni nem szabad. Ha az intézmény területén nincs tűzcsap nem szükséges létesíteni, ha a szomszédos létesítmény vagy a közterület tűzcsapjai az oltáshoz szükséges vízmennyiséget biztosítják. A tűzcsapokat állandóan hozzáférhetően kell tartani, azokat eltorlaszolni még ideiglenesen sem szabad. Az oltóvizet szolgáltató berendezések, valamint tartozékaik és szerelvényeik üzemképességéről, karbantartásáról, továbbá fagy elleni védelméről a fenntartónak, az intézménynek kell gondoskodni.

A víz a legáltalánosabban használt oltóanyag, de nem minden esetben alkalmazható tűzoltásra, vannak olyan körülmények, amikor használata veszélyt, robbanást okozhat. A büntetés-végrehajtás területén a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szervezetek munkahelyein is lehetnek olyan anyagok, amelyek esetében a víz használata veszélyes lehet. Ennek megelőzése érdekében nem szabad fali tűzcsapot létesíteni azokban az épületekben, ahol a víz használata életveszélyt, tüzet, robbanást okozhat, vagy a tűz terjedését elősegítheti. Az oltóvíz kiváltására fali tűzcsap helyett az ott lévő anyag oltására alkalmas – a tűzvédelmi hatóság által meghatározott – tűzoltó berendezést, eszközt, készüléket, felszerelést, illetőleg anyagot kell a helyszínen készenlétben tartani. A fali tűzcsapok, valamint a helyettük biztosított tűzoltó berendezés, eszköz, készülék, felszerelés, illetőleg anyag mennyiségét és helyét – ha azt jogszabály vagy műszaki követelmény nem szabályozza – a tűzvédelmi hatóság határozza meg. A helyben használható oltóanyag meghatározására a területileg illetékes hivatásos tűzoltó-parancsnokságot célszerű megkeresni.

Tűzjelzők a börtönökben, külföldi tapasztalatok

Az automatikus tűzjelző berendezések a legkorszerűbb tűzvédelmi eszközök. Alkalmazásuk jelentősen csökkenti az élőerős őrzés alkalmazásának szükségességét és növeli a létesítmények tűzbiztonságát. Adott esetben a börtönök tűzbiztonságának nagymérvű javulását eredményezhetik ezek az eszközök. Elterjedésük a számítógépek használatának bevezetése óta jelentősen megnőtt. Technikailag olyan önműködő jelző és riasztórendszer, amely a megfelelő tűzvédelmi intézkedések foganatosítása érdekében a tüzet kifejlődésének lehető legkorábbi szakaszában jelzi, és érzékelhető formában megjeleníti. A tűz időben és térben lejátszódó összetett fizikai és kémiai folyamat, melynek során, az égés reakcióterében és közvetlen környezetében különböző változások következnek be. Ezek eltérnek a korábbi állapottól és megfelelő eszközökkel érzékelhetők. Nem figyelhető meg min-

den jelenség. Ki kell választani azokat, amelyet alkalmasak a tűz felfedezésére Szempontok a kiválasztáshoz:

- a változás elsősorban a tüzet jellemezze, más hatásokkal ne legyen könnyen összetéveszthető,
- a tűz korai szakaszában jelentkezzen, hogy minél korábbi fázisban legyen meg a felfedezés lehetősége,
- a hatás terjedjen szét a környezetben, így távolabbról is legyen esély az észlelésre.

Az ilyen feltételeknek megfelelő, a tűz érzékelésére alkalmas hatásokat, fizikai paraméterváltozásokat, tűzjellemzőknek nevezzük. A tűzjellemzők észlelésére kialakított automatikus érzékelők szolgáltatják a továbbfeldolgozásra alkalmas jelet, ami megteremti a lehetőséget az igények szerinti tűzjelzésre és beavatkozásra. A tűzérzékelők fajtáik szerint lehetnek tűz-, hő-, sugárzás-, gáz és füstérzékelők, valamint kézi jelzésadók. Az érzékelők által adott jeleket a központ érzékeli és végrehajtja a riasztást. A tűzjelzőt olyan automatikával is felszerelhetik, amely nemcsak jelzést ad, hanem megindítja a tűzoltó berendezést. A legmodernebb berendezésekben kiépíthető olyan rendszer, amely a védett objektumban, intézetben történt tűzjelzést egy meghatározott idő 3-6 perc múlva, ha azt a helyi diszpécser nem érvényteleníti a tűzoltóságra is, továbbítja. Ez az átjelzés tovább növeli a tűzbiztonságot, mivel a helyi biztonsági szervek hibáját, esetleges figyelmenlenségét korrigálja. A modern rendszerek sem hibátlanok, az érzékelők mindent jeleznek, dohányfüstöt, szilárd részecskéket, port, a levegőtől eltérő összetételű gázokat. Nemcsak a tüzet, hanem az előzőekben leírt anyagok jelenlétét is eseménynek jelzi, ezért meg kell győződni az esemény valóságáról és a jelzést a központban, törölni kell. Ha ez nem történik meg, az átjelzés, vakriasztás befut a tűzoltóságra. Többszöri ismétlődés esetén a tűzoltóság részéről szankciókra lehet számítani.

Magyarországon az automatikus tűzjelző és tűzoltó-berendezések létesítésének kötelezettségét jogszabály²⁰ határozza meg. A rendelkezés a létesítési kötelezettségen belül meghatározza azt is, hogy csak beépített tűzjelzőt vagy ehhez kapcsolódóan, beépített tűzoltó berendezést is kell alkalmazni. A létesítési kötelezettséget az épület jellege, ezen belül annak magassága vagy szintenkénti alapterülete dönti el. A rendelet a jelleg alapján tizenkét típusú épületféleségben – szálloda, szálló jellegű-, iroda, igazgatási és oktatási-, egészségügyi-, speciális egészségügyi és szociális-, kényszertartózkodásra szolgáló-, művelődési-, sportcélú-, kereskedelmi-, raktár, tárolási-, mezőgazdasági és ipari termelő-, műemlék- és vegyes rendeltetésű épület – teszi kötelezővé, bizonyos feltételek megléte esetén a tűzjelző és oltó berendezés létesítését. A büntetés-végrehajtási intézetekben, mint a kényszertartózkodásra szolgáló épületekben akkor kell létesíteni, ha az egy tűzszakaszban²¹ lévő sze-

20 35/1996.(XII.29.) BM rendelettel hatályba léptetett Országos Tűzvédelmi Szabályzat. 1. számú melléklet 42. § (1) bekezdés.

21 Tűzszakasz: az építmény, illetve szabadtér tűzvédelmi szempontból meghatározott olyan önálló egysége, amelyet a szomszédos egységektől meghatározott éghetőségű és tűzállósági határértékű tűzgátló szerkezetek, illetve a jogszabályban, műszaki követelményben előírt tűztávolságok választanak el.

mélyek száma meghaladja a 100 főt vagy, ha az épület szintjeinek száma háromnál több. A hazai börtönök közül a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet III. számú objektuma (Venyige utca), valamint a Veszprém Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet beépített tűzjelző berendezéssel. Az érzékelőket a folyosókon, közös helyiségekben, raktárakban, irodákban, irattárakban, fegyverraktárakban, öltözőkben, ruha-, letéti raktárakban, könyvtárakban, kultúr- és oktatási helyiségekben helyezték el. Nincs tűzjelző a fogvatartottak zárkáiban, mert ennek biztonságos telepítése egyelőre nem oldható meg. A jövőben építésre kerülő börtönökben – ha az a jogszabály szerint kötelező – mindenütt létesítenek tűzjelző berendezéseket.

A tűzjelző berendezést állandóan üzemképes állapotban kell tartani. A berendezéshez üzemeltetési naplót kell vezetni, amely tartalmazza a kioktatott kezelők nevét, a karbantartók, hibaelhárítók nevét, címét, telefonszámát. A naplót a tűzjelző központ helyiségében kell elhelyezni a többi dokumentációval együtt (telepítési dokumentáció áramkörök telepítési jegyzéke, részletes kezelési utasítás). A felülvizsgálat, javítás, karbantartás tűzvédelmi szakvizsgálóhoz kötött tevékenység. A tűzjelző berendezéseket a gyártó által előírtak szerint kell rendszeresen ellenőrizni és karbantartani.

A tűzjelző berendezés üzemén kívül helyezése a tűzvédelmi helyzetre kiható lényeges változás, erről a területileg illetékes tűzoltóságot értesíteni kell!

A külföldi börtönökben alkalmazott tűzjelző berendezésekkel kapcsolatos ismeretek, gyakorlat, építési- és létesítési előírások tekintetében elsősorban holland és német tapasztalatokra támaszkodhatunk. Különleges helyzetben vannak a holland büntetés-végrehajtási intézetek, ahol minden helyiségben füstjelző és automata tűzoltó berendezést szereltek fel.²² A tűzjelzők alkalmazása tartományonként eltérést mutat Németországban. Rheinland-Pfalzban általános, hogy a börtönök átépítése során tűzjelző berendezést is felszerelnek a jelentős költségek ellenére. Kifogásként merült fel a telepítéskor, hogy a tűzjelzők nem tudják megkülönböztetni a tüzet a dohányfüsttől. Eltérően a magyar gyakorlattól tűzjelzőket csak a lakózárkákban helyezik el. Hessenben a zárkákban kötelező a tűzjelző, egyéb helyiségekben ajánlják elhelyezését. A fogvatartottak a tüzeseteket a zárkakiszolókon keresztül is jelezhetik, így az eszközök döntően a szándékos tüzesetek jelzését szolgálják. Baden-Württembergben a raktárakban automatikus tűzoltó berendezést telepítettek. Bajorországban a munkatermekben, műhelyekben alkalmaznak automatikus tűzjelző rendszert. További előírás, hogy a körletekben két védett menekülési útvonalat kell biztosítani. A tűz esetén történő riasztás, ugyanúgy, mint az egyéb okokból történő riasztások, az intézet biztonsági központjába, ügyeletére futnak be. Mecklenburg-Vorpommern tartomány esetében ugyancsak előírás a két menekülő útvonal kialakítása. Az

22 Dr. Bökönyi István—Dr. Kalapos Miklós Péter: Hollandiai tapasztalatok Börtönügyi Szemle 2002. 3. szám. 106. oldal.

építési előírásoknak – létesítés tűzvédelmi szabályai – fontos szerep jut a tűzvédelemben: hozzájárulnak ahhoz, hogy alacsony szinten maradjon a tűz keletkezésének veszélye.

Dr. Albert Albert

Irodalomjegyzék

Balog Ferenc—Beda László—Kovács István—Nagy Béla: *Tűzvédelem.* BME Mérnöktovábbképző Intézet, 1997.

A magyar rendvédelem története. Főszerkesztő: Parádi József. A Szemere Bertalan Magyar Rendvédelmi Tudományos Társaság és a Rendőrtiszti Főiskola Magyar Rendvédelem-történeti Dokumentációs Központ közös kiadványa, 1999.

Kéthelyi Péter—Czinege István: *Jelentés a 2002. május 22-25 között Bécsben szervezett építési és biztonsági kérdésekről tartott tanácskozásról.* Kézirat. (BVOP Szakkönyvtár)

Dr. Bökönyi István—Dr. Kalapos Miklós Péter: *Hollandiai tapasztalatok.* Börtönügyi Szemle, 2002. 3. szám.

1996. évi XXXI. törvény A tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról

30/1996. (XII.6.) BM rendelet a tűzvédelmi szabályzat készítéséről

35/1996. (XII.29.) BM rendelet az Országos Tűzvédelmi Szabályzat kiadásáról

32/1997. (V.9.) BM rendelet a tűzvédelmi szakvizsgára kötelezett foglalkozási ágakról és munkakörökről

14/1999.(X.22.) IM rendelet a tűzvédelem és a műszaki mentés különös szabályairól a büntetés-végrehajtási szervezetnél

1–1/4/2000.(IKBv. Mell.1.) OP intézkedés a tűzvédelem és a műszaki mentés különös szabályairól a büntetés-végrehajtási szervezetnél

2/2002. (I.23.) BM rendelet a tűzvédelem és a polgári védelem műszaki követelményeinek megállapításáról

32/2002. (XII.12.) BM rendelet a hivatásos katasztrófavédelmi szerveknél, a tűzoltóságoknál, valamint az ez irányú szakágazatban foglalkoztatottak képesítési követelményeiről és képzési rendszeréről

16/2003. (IV.18.) BM rendelet az egyes szakképesítések szakmai és vizsgakövetelményeinek kiadásáról

30/2003. (VII.11.) BM rendelet a belügyminiszter hatáskörébe tartozó szakképesítések megszerzésére irányuló szakmai vizsga szervezésére jogosító intézményekről